

Hogyan teremthető politikai közösség egy individualista társadalomban?

a

magyar társadalom rendkívül individualista, csak az angolszász országokhoz hasonlítható ebben a tekintetben. Hofstede igen nagy tudományos visszhangot kiváltó kulturális dimenzióit első esetben vizsgáltuk országos reprezentatív mintán 2006-ban.¹

Eredményeink megegyeztek a Hofstede által IBM-munkatársak között végzett kutatások eredményével, amely szerint a közép-európai népek, a csehek, a lengyelek, a szlovákok, a németek a mienknél lényegesen kollektivistább társadalomban élnek, így őket könnyebben lehet egységes magatartásra rávenni, közösségbe szervezni. A magyar társadalomban (éppen az individualista beállítottság miatt) három ember már négy pártot alkot, igen jó táptalaja van a széthúzásnak, ellenségeskedésnek. Ha ez így van, hogyan lehetséges, hogy mégis az angolszász országok a legeredményesebbek, amelyek szintén individualista társadalmak? Hogyan lehet közösséget, közösségeket teremteni egy ilyen államban?

Hofstede az IBM-alkalmazottak között a világ számos országában végzett kutatásai alapján négy kulturális dimenziót állapított meg, amelyek alkalmasak lehetnek a nemzeti kultúrák közötti különbségek megragadására,² ezek:

- a hatalmi távolság,
- az individualizmus–kollektivizmus,
- a férfiasság–nőiesség,
- a bizonytalanságkerülés.

¹ Bódi–Hofmeister–Tóth–Kopp 2008.

² Hofstede 1993; Hofstede–Hofstede 2005; www.geert-hofstede.com.

Ezekhez a dimenziókhoz, távol-keleti hatásra egy ötödiket is társítottak: a hosszú, illetve rövid távú időorientációt.

A *Hungarostudy 2006* korra, nemre és lakóhelyre nézve reprezentatív felmérés során a Hofstede-féle kérdőív Hofmeister-Tóth Ágnes által rövidített változatát csupán az aktív foglalkoztatottak körében vettük fel,³ mivel ez a kérdőív a munkahelyi szituációkra vonatkozó kérdéseket is tartalmaz. Az igen részletes pszichológiai, egészségre, szociális és demográfiai helyzetre vonatkozó otthoni interjú keretében 2800 embertől kérdeztük ki a Hofstede-féle kérdőívet.⁴ Hofmeister-Tóth és munkatársai bécsi és budapesti menedzserek között végeztek vizsgálatot ugyanennek a skálának a segítségével.⁵ A Hofstede-féle és a saját felmérésünk eredményei alapján a magyar aktív foglalkoztatottak kulturális jellemzői közül a legfontosabb mindhárom felmérés eredményei szerint a bizonytalanságkerülés volt.

A magyar társadalmat jellemző kulturális dimenziókat az 1. táblázat mutatja.

1. táblázat. A Hofstede-féle kulturális dimenziók pontértékei* a *Hungarostudy 2006* felmérés, valamint a Hofmeister-Tóth Ágnes által végzett két felmérés eredményei alapján

	<i>Hungarostudy 2006</i>	<i>Hofstede (2001)</i>	<i>Hofmeister-Tóth (2005)</i>
Bizonytalanságkerülés	98	83	79
Individualizmus–kollektívizmus	76	80	88
Rövid távú időorientáció	45	50	30
Hatalmi távolság	43	46	46
Férfiasság–nőiesség	34	88	45

*Az indexek terjedelme nagy minta esetében általában 1–100 közé esik, de ennél magasabb érték is előfordulhat.

A magyarokra ma legjellemzőbb a bizonytalanságkerülés, a teljes foglalkoztatott népesség körében még magasabb értékű, mint a menedzserek között, a 0–100 pontos skálán 98-as értékű.

A bizonytalanságkerülés után egy egészen más dimenzió, az individualizmus pontszáma a legmagasabb, a teljes népesség körében ugyan va-

lamivel alacsonyabb értékű, mint a menedzserek között, de nemzetközi összehasonlításban is igen magasnak számít. A Hofstede-féle, 69 ország adatait tartalmazó adatbázis tanúsága szerint az individualizmus értéke legmagasabb az Egyesült Államokban (91 pont) ezt követi Ausztrália (90 pont) és az Egyesült Királyság (89 pont), a Hofmeister-Tóth-féle vizsgálat szerint Magyarország Kanadával és Hollandiával megegyező 80-as indexértékkel a negyedik helyen szerepel. A *Hungarostudy 2006* eredményei szerint Olaszországgal együtt közvetlenül Belgium előtt (75 pont), a hatodik helyen állunk, azzal a különbséggel, hogy a mi vizsgálatunk nem IBM-alkalmazottakra, hanem a teljes foglalkoztatott népességre vonatkozik. Az index értékei egyes közép- és dél-amerikai országokban a legalacsonyabbak, valamint a Távol-Keleten.

A további mutatók közül a magyar társadalomra inkább rövid távú időorientáció jellemző, ez elsősorban a távol-keleti kultúráktól különbözik jelentősen. (Az 50 feletti érték jelent hosszú távú időorientációt, hosszú távú tervezést.)

Az ötvennél alacsonyabb hatalmi távolság index kapcsolatban állhat az individualizmussal, az 50 feletti értékek a hierarchia eltérő szintjein elhelyezkedő egyének közötti távolság mértékét és elfogadását jelzik. Az index magas értékével jellemzett társadalmakban elfogadott – s elvárt – az alá-fölérendeltségi viszony, míg az alacsony értéket adó társadalmakban az a vélemény jellemző, hogy az egyenrangú kollégák önkéntes együttműködése biztosítja leginkább a sikerességet. Minél magasabb az index értéke egy adott kultúrában, annál nagyobb a hatalmi távolság a társadalmi szereplők között. A magyar társadalom tehát inkább a demokratikus együttműködést tekinti a sikeres munka alapjának. Ez a jelenség arra utal, hogy egy individualista társadalomban nem autokratikus módszerekkel, hanem csak a demokratikus együttműködés megteremtésével lehet igazi közösséget formálni. Demokratikus – vagy legalábbis demokratikusnak érzett – környezetben az emberek rendkívüli teljesítményekre képesek, ha úgy érzhetik, hogy szabadon, saját belső késztetésből végzik a feladataikat.

A férfiasság–nőiesség dimenzióbeli elhelyezkedés alapvetően attól függ, hogy az adott társadalomban a férfiakkal (siker, teljesítmény, rámenősség), illetve a nőknek tulajdonított értékek (életminőség, szolidaritás, gyengédség) állnak-e a középpontban.⁶ A férfias kultúrákban, amelyek az index magasabb értékével jellemezhetők, a nemek szerepe nagyon élesen elkülönül. Legalacsonyabb az index értéke a Skandináv országokban Svédország esetében 5, Norvégiában 8, Dániában 16.

³ Hofmeister-Tóth–Bauer 1995; Hofmeister-Tóth 2000, 21–31; Hofmeister-Tóth et al. 2005.

⁴ Bódi–Hofmeister–Tóth–Kopp 2008.

⁵ Hofmeister-Tóth–Bauer 1995; Hofmeister-Tóth 2000; Hofmeister-Tóth et al. 2005.

⁶ Hofmeister-Tóth–Bauer 1995.

Mind a Varga Károly⁷ által vezetett, mind pedig a GLOBE-kutatás⁸ enyhén nőiesnek találta társadalmunkat. A társadalom hazánkban a „kemény” tényezőket, például a jövedelem, előrejutás lehetősége hátrébb rangsorolta, mint az úgynevezett „puha” faktorokat, amilyen például a munkahely biztonsága és a jó munkatársi kapcsolatok. A *Hungarostudy 2006* szerint az index erősen a nőies jellemzők irányába tolódott el. (34 pont a 100-ból.) Ez azért nagyon érdekes, mert korábban a magyar társadalmat a leginkább férfias társadalmak között tartották számon.⁹

Az eredmények egybecsengenek a *Hungarostudy 2006* során felvett aspirációs kérdőív eredményeivel, amelyek arra mutatnak, hogy a magyar társadalom minden rétege magasabbra értékeli a belső értékeket (kapcsolat, fejlődés) a külső értékeknél (gazdagság, külső megjelenés, hírnév).¹⁰ Szintén egybevág azzal a több szerző által megerősített eredménnyel, hogy a magyar társadalom az európai országok közül a leginkább családbarát. Míg egyes európai országokban, így Litvániában, Belgiumban, Finnországban már 50 százaléknál kevesebben vélekednek úgy, hogy nem lehet igazán boldog az, akinek nincsen gyereke, ez az arány nálunk a legmagasabb az európai országok közül.¹¹ A magyar társadalom tehát az értékek szintjén igen jól áll, ez rendkívüli erőforrás lehetne, amire építhetnénk. Mi a magyarázata annak, hogy a mai magyar társadalom mégsem tud élni ezekkel az erőforrásokkal?

Egy társadalom csak akkor lehet egészséges, ha vannak olyan közös értékek, célok, amelyeket az emberek túlnyomó többsége elfogad, és erős az úgynevezett társadalmi tőke, a bizalom, a kölcsönösség és a civil szervezetekben való részvétel. Ezzel szemben a mai magyar társadalomra a közös értékek, célok drámai csökkenése és a társadalmi tőke soha nem látott erodálódása jellemző.¹²

Az utóbbi évtizedekben vált a szociológiai, közgazdasági irodalom egyik központi fogalmává a társadalmi tőke. Az alapvető elméleti háttér e megállapítás: a bizalmon és együttműködésen alapuló emberi kapcsolatok hálózata jelentős társadalmi erőforrás. Egyértelműen igen szoros kétirányú kapcsolat mutatható ki a társadalmi tőke és az egészségi állapot, élettartam, életminőség, de még a gazdasági fejlődés mutatói között is. A társadalmi tőke alacsony foka szoros kapcsolatban áll az érték-

vesztett, anómiás lelkiállapottal. A magyar népesség körében – azonos módszerekkel végzett vizsgálataink eredményei szerint – a társadalmi tőke jellemzői 1995 és 2002 között javultak, míg 2002 és 2006 között rendkívül nagy mértékben romlottak. Ezzel párhuzamosan az anómia, értékvesztés mutatói is jelentősen emelkedtek 2002 és 2006 között.

Vizsgálatainkban a társadalmi bizalmatlanság mértéke volt a meggyék, kistérségek közötti halálozási, egészségi különbségek egyik legfontosabb előrejelzője.¹³ Nemzetközi felmérések szerint a legmagasabb bizalomértékeket a gazdaságilag is igen sikeres skandináv országokban találták, a norvégek 65 százaléka, a svédek 60 százaléka állítja, hogy a legtöbb emberben meg lehet bízni, tehát a norvégeknek csupán 35 százalékat, a svédeknek 40 százalékat jellemzi a társadalmi bizalmatlanság. Ma Magyarországon ezzel éppen fordított arányokat találunk.

1995-ben Magyarországon az emberek 63 százalékát jellemezte a társadalmi bizalmatlanság, ennyien értettek egyet azzal az állítással, hogy „az emberek általában aljasak, önzőek, akik csak ki akarják használni a másikat”. Ez az arány, ugyanazzal a kérdéssel vizsgálva 2002-re valamelyest csökkent, 58 százalék volt. 2006-ban viszont már a megkérdezettek 69 százalékát jellemezte ez az állítás. Még megdöbbentőbbek a változások azzal a véleménnyel kapcsolatban, hogy „senki sem törődik azzal, hogy mi történik a másikkal”. Ezzel az állítással 1995-ben a magyar népesség 63 százaléka egyetértett, 2002-ben már csak 48 százaléka, míg ugyanez az arány 2006-ban 81 százalékra emelkedett. Szintén igen jelentősen változott a „legbiztosabb nem bízni senkiben” állítással egyetértők aránya, 1995-ben 56 százalék volt, 2002-ben 54 százalék. 2006-ban a megkérdezettek 70 százaléka válaszolta ezt azok közül, akik esetében 2002-ben csak minden második ember érezte így. Annak ellenére, hogy korábban a civil társadalom fokozatos erősödése volt jellemző, 2002 és 2006 között az egyesületi tagok aránya 13 százalékról 10 százalékra csökkent a felnőtt népesség körében. A civil szervezetekben való részvétel a férfiak idő előtti halálozási különbségeinek szignifikáns előrejelzője, az alacsony civil szervezeti részvétel magasabb idő előtti halálozással jár.¹⁴ Elsősorban a fejlettebb régiókban magasabb a civil szervezetekben résztvevők aránya. Putnam¹⁵ alapvető tanulmánya nyomán a civil szervezetekben való részvétel a társadalmi tőke egyik legfontosabb mutatója. Fukuyama különböző országok helyzetét,¹⁶

⁷ Varga 1983.

⁸ Bakacsi 1998.

⁹ Hofstede–Hofstede 2005.

¹⁰ Martos 2008.

¹¹ Nagy–Pongrácz–Tóth 2005; Pongrácz–S. Molnár 2000; www.tarki.hu/adatbank-h/nok/szerepvalt/pongraz97.html.

¹² Skrabski 2008.

¹³ Skrabski–Kopp–Kawachi 2003.

¹⁴ I. m; Skrabski 2003.

¹⁵ Putnam 1993.

¹⁶ Fukuyama 1995.

Putnam az olasz tartományokat összehasonlítva bizonyította, hogy a gazdasági prosperitás szorosan összefügg a társadalmi tőke erősségével. Azokban az országokban, illetve tartományokban, ahol a társadalmi tőke, az emberek közötti bizalom erős, a gazdaság is sokkal jobban működik. A társadalmi tőke mutatóinak fenti változásai is szoros kapcsolatot mutatnak a magyar gazdaság helyzetével.

Az értékvesztést, kilátástalanságot jelző anómiatudatók a krónikus stressz lelkiállapotának legmegfelelőbb jellemzői mind az egészségi állapot, mind az életminőség jelentős rosszabbodásával járnak együtt. Azoknak az aránya, akik úgy vélekedtek, hogy „az ember egyik napról a másikra él, nincs értelme előre terveket szőni”, négy év alatt drasztikusan nőtt, 52 százalékról 69 százalékra. Akik úgy vélték, hogy „minden olyan gyorsan változik, hogy az ember azt sem tudja már, hogy miben higgyen” 72 százalékról 82 százalékra emelkedett. Azok aránya, akiknek az volt a véleményük, hogy „manapság alig tudok eligazodni az élet dolgaiban” 66 százalékról 75 százalékra nőtt. A 2002-ben is már igen magas anómiaértékek 2006-ra tovább növekedtek, ami a magyar társadalom igen súlyos erkölcsi és lelki állapotára utal.

A szabálysértő magatartás, az a vélemény, hogy „aki vinni akarja valamire, rákényszerül arra, hogy egyes szabályokat áthágjon” már 2002-ben is magas arányban volt jellemző, a megkérdezettek 80 százaléka válaszolta ezt. 2006-ban ez az arány 84 százalék lett. Érdekes módon, míg a többi anómiaváltozó egyértelműen rosszabb egészségi állapottal, életminőséggel jár együtt, a szabálysértő magatartás inkább egészségvédő faktorként jelent meg. Ez arra mutat, hogy a magyar társadalomban bizonyos értelemben még ma is a túlélés feltétele egyes szabályok áthágása. Azt már Andorka Rudolf is többször elmondta, hogy a magyar társadalom túléléséhez szükség volt a szabályok áthágására, ami a politikai vezetés súlyos felelősségére utal az anómiás állapot kialakulásában és fenntartásában.

Ugyanakkor ezek a mutatók képezik az alapvető különbséget az individualista angolszász társadalmak és a magyar társadalom között. Egy individualista társadalom csak akkor lehet működőképes, ha az emberek belső meggyőződésből fogadják el a közös erkölcsi elveket, ha van jövőképük, ha mernek bízni egymásban. Míg egy kollektivisták társadalomban a kívülről irányítotttság miatt több eredményt lehet elérni hatalmi szóval, az individualista társadalom erőforrása, de egyben korlátja is, hogy elsősorban a belső készítés, belső irányítotttság érvényesül igazán.

Hogyan jutottunk idáig, hogy az emberek több mint 80 százaléka számára a szabálysértő magatartás a természetes? Hegedűs András, aki 1956-ban a szovjet csapatok behívásának szerepét osztották, később

egy szociológiai előadásában egyértelműen azt állította, hogy a kommunista rendszer tudatosan alkotott és tartott fenn olyan törvény- és szabályozórendszert, amit lehetetlen volt betartani. Ez arra adott lehetőséget a diktatórikus rendszer számára, hogy mindenkit rajta kaphasson törvénytelenül, és a rajtakapás vagy „félrenézés” csak a hatalom kénye-kedvére múljon. Ez a berendezkedés teremtette meg a cinkos összekacsintások országos hálózatát: ha a hatalom elnézi a kis szabálysértéseket, senkinek ne legyen erkölcsi alapja a súlyos jogsértések firtatására.

Mi történt a politikai rendszerváltás után? Átnéztük-e a teljes jogrendszert ebből a szempontból? Egyáltalán nem, ma is olyanok a törvények és szabályok, amelyek a vállalkozók túlnyomó többsége számára egyszerűen nem teszik lehetővé a jogkövető magatartást, hiszen akkor menthetetlenül tönkremennének. Pontosan ezért nem beszélhetünk még ma sem valódi rendszerváltásról, hiszen megmaradt a diktatúrára jellemző kettős mérce és az anómiát erősítő, társadalmi tőkét, kölcsönösséget, bizalmat romboló jogrendszer.

Az állam oldaláról a jogszabályok áttekinthetősége alapvető követelmény volna. Ma a jogi környezet annyira áttekinthetetlen, folytonosan változó, hogy emiatt is szinte lehetetlen a jogkövető magatartás. Ráadásul amennyiben a jogszabályokat nem sikerül megváltoztatni, ezt rendeletekkel teszik meg. Így olyan, a jogrendszerbe vetett bizalmat aláásó helyzet alakult ki, amelyben szinte mindenkit jogsértőnek lehet nyilvánítani, miközben a nagy állami cégek gyakran alapvető kötelezettségeiknek sem tesznek eleget. Ez a helyzet továbbra is az önkényuralmi berendezkedés állapotát tartja fenn, amikor bárki bármikor fenyegetettnek érezheti magát. Ennek a helyzetnek a megváltoztatása a jogalkotók alapvető feladata volna.

A kölcsönösségnek, az egymás segítésének ez a teljes hiánya a másik oldalról ellenállást, lehetőségek szerinti szabálykerülést eredményez, ami a társadalmi tőke erodálásával kapcsolatos legsúlyosabb ördögi kör. A társadalmi tőke mutatóinak erősödése jelezné leghatékonyabban, ha sikerülne ezt a kóros helyzetet visszafordítanunk.

Mint az előző évtizedek tapasztalatai mutatják, viszonylag igen rövid idő alatt is lehetőség van a társadalmi tőke mutatóinak változtatására. Egyáltalán nem irreális célkitűzés a társadalmi tőke erősítésére, az anómia csökkentésére törekednünk. Ehhez azonban alapvető volna a teljes jogrendszer átalakítása olyan irányban, hogy a törvények és szabályok betarthatóak legyenek, hogy a közjavak eltulajdonítását megbüntetik. Meg kellene alapozni azt a meggyőződést, hogy az állam felelősen gazdálkodik az emberek javaival, hogy erősödhet a közbiztonság és a társadalmi szolidaritás érzete. Ha ezt el tudnánk érni, a magyar társada-

lom képes volna felszabadítani az egészséges értékrendből és az individualizmusból fakadó erőforrásait ahhoz, hogy újra kialakulhasson az a nemzeti azonosságtudat, amelyre 1945 és 1948 között vagy az 1956-os forradalom idején már példát mutattunk.

Irodalom

- Bakacsi Gyula 1998. *Szervezeti magatartás és vezetés*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Bódi Edit – Hofmeister-Tóth Ágnes – Kopp Mária 2008. Kulturális értékek vizsgálata a magyar társadalomban Hofstede kulturális dimenziói alapján. In Kopp Mária (szerk.): *Esélyerősítés és életminőség a mai magyar társadalomban*. Budapest, Semmelweis Kiadó. 365–372.
- Fukuyama, Francis 1995. *Trust: The social virtues and the creation of prosperity*. New York, The Free Press. (Magyarul uő: Bizalom. A társadalmi erények és a jólét megteremtése. Budapest, Európa Kiadó, 2007.)
- Hofmeister-Tóth Ágnes 2000. Changing Consumer Behavior in a Transitional Economy. CRAWNS Konferencia, Manchester, Proceedings, április 3–4. 21–31.
- Hofmeister-Tóth Ágnes – Bauer András 1995. A magyar marketingvezetők helye a nemzetközi kulturális térképen. *Vezetéstudomány*, 26. évfolyam, 6. szám, 37–44.
- Hofmeister-Tóth Ágnes et al. 2005. Kulturális értékek, kulturális dimenziók és kulturális standardok. *Vezetéstudomány*, 36. évfolyam, 2. szám, 2–15.
- Hofstede, Geert 1993. *Interkulturelle Zusammenarbeit, Kulturen-Organisationen-Management*. Wiesbaden, Gabler.
- Hofstede, Geert: www.geert-hofstede.com. *Cultural Dimensions*.
- Hofstede, Geert – Hofstede, Gert-Jan 2005. *Cultures and Organizations, Software of the Mind*. New York, McGraw Hill.
- Martos Tamás 2008. Életcélok és esélyteremtés. In Kopp Mária (szerk.): *Esélyerősítés és életminőség a mai magyar társadalomban*. Budapest, Semmelweis Kiadó. 47–58.
- Nagy Ildikó – Pongrácz Tiborné – Tóth István György 2005. *Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről*. Budapest, Tárki.
- Pongrácz Tiborné 1999. Gyermekvállalás házasság nélkül. In Pongrácz Tiborné – Tóth István György (szerk.): *Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről*. Budapest, Tárki–Szociális és Családügyi Minisztérium Nőképviseleti Titkársága, 173–189.
- Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit 2000. Kísérlet a „tradícióörző” és az attól elszakadó, „modernizálódó” családi értékek empirikus vizsgálatára. In Spéder Zsolt – Tóth Pál Péter (szerk.): *Emberi viszonyok. Cseh-Szombathy László tiszteletére*. Budapest, Századvég Kiadó. 52–79.
- Putnam, Robert D. 1993. *Making Democracy Work*. Princeton, Princeton University Press.
- Skrabski Árpád 2003. *Társadalmi tőke és egészségi állapot az átalakuló társadalomban*. Hét Szabad Művészet Könyvtára. Budapest, Corvinus Kiadó.

- Skrabski Árpád 2008. A társadalmi tőke változásai Magyarországon az átalakulás időszakában. In Kopp Mária (szerk.): *Esélyerősítés és életminőség a mai magyar társadalomban*. Budapest, Semmelweis Kiadó. 121–130.
- Skrabski, Árpád – Kopp, Mária – Kawachi, Ichiro 2003. Social capital in a changing society: cross sectional associations with middle aged female and male mortality. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 57. évfolyam, 2. szám, 114–119.
- Varga Károly 1983. Szervezeti kultúránk koordinátái. *Ergonómia*, 16. évfolyam, 3. szám, 130–143.

Nemzeti Érdek

TÁRSADALOM • GAZDASÁG • STRATÉGIA

GÁL RÓBERT IVÁN

A nyugdíjrendszer politikai döntésektől való elszigetelése

GERSE KÁROLY

A liberalizált villamosenergia-rendszer

JENEI GYÖRGY

Válaszút?

Neoweberiánus szintézis

vagy neopatrimoniális elfajulás

LAKI LÁSZLÓ

A „rendszer váltás”, avagy a „nagy átalakulás”

Tézisek arról a kihívásról, amit rendszerváltásnak neveznek

LUKÁCS ANDRÁS

Ökoszociális államháztartási reform: kiút a válságból

OHNSORGE-SZABÓ LÁSZLÓ

A munka vége? II.

Foglalkoztatásról és munkanélküliségről egyes baloldali apokalipszistának ellenében

2008. TÉL

II. ÉVFOLYAM 4. SZÁM